

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Les rondalles mallorquines. Proposta didàctica per treballar-les a l'aula d'Educació Primària

Núria Muñoz Sitges

Grau d'Educació Primària

Any acadèmic 2020-21

Treball tutelat per Joan-Antoni Mesquida Cantallops
Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	X		X	

Paraules clau del treball:

Rondalles Mallorquines, Educació Primària, Literatura Popular, Jordi d'es Racó, Cultura Mallorquina.

Resum

El present treball de fi de grau tracta el tema de les Rondalles Mallorquines en general i concretament a l'Educació Primària. Per aquest motiu, aquest treball està dividit en dos blocs diferenciats.

El primer bloc és de caràcter teòric i està dedicat a la recerca d'informació per tal d'emmarcar els aspectes que es volen treballar. El segon bloc és pràctic i inclou una proposta didàctica. Dins aquesta proposta es presenten una sèrie d'activitats destinades a ressaltar la importància de les Rondalles tant pel seu valor literari com per l'ampli ventall d'aspectes que es poden treballar a partir d'elles.

Paraules clau

Rondalles Mallorquines, Educació Primària, Literatura Popular, Jordi d'es Racó, Cultura Mallorquina.

Abstract

This final degree project is about the "Rondalles Mallorquines" in general, and in Primary Education in particular. To do that, this final project has two differentiate blocs.

First one has a teorical character and is dedicated to research information to define things I want to work with. The second one is a practical bloc and includes a didàctic proposal. In it, there are a serie of activities aimed to emphasized the importance of "Rondalles" for its literary value and for variety of things we can work from them.

Key words

Rondalles Mallorquines, Primary Education, Popular Literature, Jordi d'es Racó, Mallorcan Culture.

Índex

1. Justificació i introducció	1
1.1. Justificació del tema elegit.....	1
1.2. Introducció	1
2. Objectius.....	4
2.1. Objectiu general	4
2.2. Objectius específics	4
3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball	5
4. Estructura i desenvolupament dels continguts	8
4.1. Antoni Maria Alcover i Jordi d'es Racó	8
4.2. Què són les Rondalles	10
4.3. Les rondalles dins l'Educació	14
5. Proposta didàctica	18
5.1. Introducció	18
5.2. Metodologia	18
5.3. Contribució a les competències bàsiques.....	19
5.4. Recursos.....	20
5.5. Temporització, material i organització de les sessions.....	21
5.5.1. Temporització.....	21
5.5.2. Material.....	22
5.5.3. Organització de les sessions	22
5.6. Atenció a la diversitat	27
5.7. Avaluació.....	28
6. Conclusions	33
Referències bibliogràfiques	35
ANNEXOS	38
Annex 1: Què sabem de les rondalles mallorquines?	39
Annex 2a: Suport visual de L'amor de les tres taronges	40
Annex 2b: Rondaccionari	45
Annex 2c: Informació per completar l'herbari	46
Annex 3a: Dibuiquem na Fadeta i en Bernadet	48
Annex 3b: Suport visual de Es castell d'Iràs i no Tornaràs.....	49
Annex 4a: Suport visual de L'abat de La Real	54
Annex 4b: Situació dels llocs de culte	59
Annex 5a: Suport visual d'Ous de somera.....	61

Annex 5b: Suport visual per veure la rondalla animada	67
Annex 5c: Què ens vol ensenyar la rondalla <i>Ous de somera</i> ?	68
Annex 5d: Suport per cantar la cançó	69
Annex 6a: Llistat de personatges i elements que apareixen a <i>La flor romanial</i>	70
Annex 6b: Suport visual <i>La flor romanial</i>	71
Annex 6c: Canvi del final de la rondalla <i>La flor romanial</i>	80

1. Justificació i introducció

1.1. Justificació del tema elegit

La meva infància ha estat molt lligada al meu padrí i, per això tinc molt presents els valors tant educacionals com culturals que ell m'ha transmès.

Una de les coses que més li agradava fer era contar una rondalla. Per ell, les rondalles eren contes que els seus pares li havien explicat quan era petit i que s'havien anat transmetent de generació en generació. Per això, les va contar a les seves filles i després a la seva néta.

Si no hagués estat pel meu padrí, no hauria conegut les Rondalles Mallorquines, ja que els meus pares -encara que la meva n'hagi escoltat- mai me n'han explicat cap. Aquest és un dels motius pels quals he escollit el tema de les Rondalles Mallorquines com a tema del Treball de Fi de Grau, perquè estic convençuda que hi ha moltes persones que no han dut la meva sort i no coneixen les Rondalles o que, almanco, no les coneixen de la mateixa manera que jo. Les Rondalles, en general, són conegudes entre la població, tothom sap en major o menor mesura què és una Rondalla, però poca gent n'ha llegit alguna o -encara menys- n'hi han contat alguna.

Però el motiu més important pel qual he decidit escollir aquest tema i no un altre per al meu Treball de Fi de Grau és perquè crec que l'escola no substitueix aquest paper transmissor de la literatura popular mallorquina que abans feien els pares o padrins i que amb el pas dels anys i gràcies als canvis que s'han produït en la societat, s'ha anat perdent. L'escola és una entitat que hauria de donar a conèixer als infants la cultura i la literatura de Mallorca per tal d'ajudar a evitar la seva completa desaparició.

1.2. Introducció

Llegir és un hàbit que s'ha d'anar adquirint des de la infància. D'entrada, la lectura pot resultar no gaire interessant pels infants ja que també tenen al seu abast un gran ventall d'alternatives com la televisió, internet o els videojocs que, a priori, semblen molt més atractives per ells. És en aquest moment quan cal parlar de la importància dels hàbits de lectura de la família, ja que aquests són els referents directes dels infants.

En aquest sentit, cal destacar el que diu Meyer (1994) citat a González Álvarez (2000) “és a l'entorn familiar on es col·loquen les bases per a la formació dels gusts i les aficions” (p. 71). Per tant, a partir d'aquesta afirmació, podem manifestar que uns pares que llegeixen, és més

probable que tinguin uns fills amb gust per la lectura i que uns referents que no llegeixen és més possible que tinguin uns fills que tampoc llegeixin.

Tanmateix la lectura no només és una eina de distracció per als infants, també és una potenciadora del coneixement. I és que el gust per la lectura està molt relacionat amb l'àmbit acadèmic, ja que tal com apunten Dezcallar, Clariana, Cladellas, Badia i Gotzens (2014):

S'observa com a major tendència a llegir per plaer, major rendiment acadèmic a l'escola. Aquesta relació és interessant ja que les notes acadèmiques que s'han tingut en compte en l'estudi realitzat no només fan referència a la llengua i literatura, sinó que també engloben altres assignatures com matemàtiques, anglès, educació física i plàstica, totes englobades en una nota mitjana. Això vol dir que la afició a la lectura i crear un hàbit lector podria aportar beneficis en l'aprenentatge d'altres assignatures no lingüístiques com assenyala també Yubero et al. (2010).

Tot això queda demostrat a l'informe PISA in focus de la OECD (2009), que informa de que els estudiants, els pares dels quals durant el primer curs de primària, els havien llegit un llibre encara que només fos una vegada o dues per setmana, varen obtenir puntuacions significativament més altes.

En aquest moment podem introduir una altra part molt important pel que fa al desenvolupament dels infants, l'escola. L'escola també té l'obligació d'afavorir i potenciar el gust per la lectura. El que he pogut observar fins al dia d'avui és que a tots els nivells d'Educació Primària hi ha l'obligatorietat de llegir un llibre. A vegades tots els alumnes d'un curs concret han de llegir el llibre que ha decidit el centre perquè consideren que és el més adequat. Altres vegades s'ofereix una llista d'alternatives i els alumnes poden escollir entre els diferents títols proposats.

Pel que fa a la meva experiència, tant abans com alumne com els darrers anys com a practicant, mai he vist que l'escola doni l'oportunitat de llegir un llibre de literatura popular mallorquina. Sempre s'ha donat més importància a autors europeus com Roald Dahl, els germans Grimm o Antoine de Saint-Exupéry. Alguns d'aquests autors, com per exemple Charles Perrault, han escrit contes que són mundialment coneguts com per exemple Na Ventafocs, que tenen la seva interpretació mallorquina. Antoni Maria Alcover, al seu Aplec de Rondalles d'en Jordi d'es Racó, recull n'Espirafocs, una obra l'argument de la qual recorda molt al de Na Ventafocs.

A tot el que s'ha esmentat fins ara, cal afegir-hi la globalització i la immigració. Gràcies a la globalització, cada vegada més s'han anat introduint tradicions d'altres cultures; un bon exemple n'és l'anomenat "Halloween". Seguint la cultura mallorquina, per Tot Sants sempre s'han fet els anomenats rosaris ensucrats, però els darrers anys, cada vegada més s'han començat a buidar carabasses, a disfressar-se i a passejar-se pels carrers tocant a les cases demanant "truc o tracte". L'acceptació de tradicions d'altres cultures com a pròpies en si no és un aspecte negatiu. El que és negatiu és l'afavoriment d'aquestes tradicions de fora en detriment dels propis costums. En aquest aspecte, l'escola també hauria d'actuar, donant a conèixer als infants els costums mallorquins i no fomentant les estrangeres.

Per altra banda, "al 2018 a les Illes Balears hi havia 1.128.908 habitants, la qual cosa suposa un augment de 12.909 residents nous respecte l'any 2017; fet que no s'explica pel creixement vegetatiu sinó per la immigració" (Vidaña, 2019, p. 191). Tot això es tradueix en que, segons Vidaña (2019) "la població estrangera matriculada al sistema educatiu no universitari de les Illes Balears és de 30.028 alumnes durant el curs 2018-2019, que representen el 15,36% del total d'alumnat de les Illes Balears" (p. 192).

Després de la recuperació econòmica, s'ha tornat a la tendència a l'alça de l'augment d'alumnat, cosa que s'havia mantingut estable durant els cursos de crisi econòmica (2010-2011 fins 2014-2015). El darrer curs, el nombre d'alumnes ha augmentat fins als 1.849 (Vidaña, 2019).

Per tots aquests motius, el meu treball de fi de grau tracta sobre les Rondalles Mallorquines i com es poden treballar dins l'aula d'Educació Primària. La meva idea és aportar el meu granet d'arena i col·laborar a fer que els infants coneguin una mica d'aquesta cultura tan rica que tenim a Mallorca, que engloba aspectes tan variats com rondalles, llegendes, cançons populars, tradicions, costums i un gran nombre d'elements i que considero s'estan perdent amb el pas del temps.

Crec que si no es posa remei, aquesta generació d'infants que ara mateix no coneixen es convertiran irremediablement en adults que no ensenyen, cosa que ens abocarà en un futur no molt llunyà a la pèrdua de tot allò que és nostre i que cal preservar.

2. Objectius

2.1. Objectiu general

L'objectiu principal d'aquest treball és demostrar que la cultura popular mallorquina ha de tenir cabuda dins les aules d'Educació Primària, ja que a través d'ella, es poden treballar una gran quantitat d'elements curriculars.

2.2. Objectius específics

- Promoure el gust per la lectura.
- Aprendre més sobre la cultura mallorquina.
- Obtenir nocions bàsiques del que són les Rondalles Mallorquines.
- Aprendre a treballar de manera positiva.
- Inculcar i treballar els valors a través de les Rondalles.

3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball

La metodologia seguida és molt variada, ja que aquest treball es divideix en dues parts diferenciades. La primera té un caire teòric i, és a partir d'aquesta part, que es pot realitzar la segona. És a dir, la part teòrica té la funció de donar els coneixements necessaris per a realitzar la part pràctica.

Les informacions que es presentaran a la part teòrica són els continguts teòrics que es posaran en pràctica a la proposta didàctica del final. A la primera part, es pretén informar sobre què són les rondalles i els tipus de rondalles que hi ha. Seguidament, es procedirà a fer un acotament a les rondalles mallorquines i a la figura d'Antoni Maria Alcover com a màxim exponent d'aquest gènere literari a Mallorca. Per acabar aquesta part, es parlarà del paper d'aquestes rondalles dins el món de l'educació: com es poden treballar dins les aules d'Educació Primària per tal de donar-les a conèixer i fomentar-ne l'interès per part de l'alumnat.

Pel que fa a la segona part d'aquest treball, a la part pràctica, es plantejaran una sèrie d'activitats el propòsit de les quals és anar una mica més enllà de llegir rondalles i entendre-les. L'objectiu de la proposta didàctica és treballar les rondalles de manera transversal. El que s'intentarà és que a partir d'una rondalla, es puguin dur a terme activitats dirigides a diferents àrees, no només a la llengua catalana. Cal tenir, però molt en compte el que varen explicar Jasso i Torrens (1998):

La rondalla ens oferirà també la possibilitat de realitzar distintes activitats en les diverses àrees de coneixement i d'expressió. Però no convé fer-ne un ús exagerat, com podria ésser servir-nos d'un conte de fades com a pretext, per a fomentar una programació extensa. Mai hem de perdre de vista que una rondalla és un relat ple de saviesa popular que s'ha d'escoltar o s'ha de llegir amb veneració, tenint en compte que els millors comentaris i les més valuoses conclusions són aquelles que hom fa i formula en el secret de la pròpia intimitat (p.18).

Per aquest motiu, no es farà una proposta didàctica per treballar un gran nombre de rondalles a totes les àrees, sinó que es procedirà a escollir una sèrie d'elles que siguin transversals i adequades per al cicle en què es volen dur a terme les activitats.

El que interessa és donar a conèixer la rondalla, el que aquesta significa i el missatge o ensenyança que ens transmet i, a partir d'aquí, fer una sèrie de dues o tres activitats a diferents matèries, per tal de treballar-la amb una mica més de profunditat.

Les rondalles escollides de l'Aplec de Rondalles Mallorquines d'en Jordi d'es Racó són l'Amor de les Tres Taronges, Es Castell d'Iràs i no Tornaràs, l'Abat de la Real, Ous de Somera i La Flor Romanial.

Per dur-ho a terme, s'ha fet una selecció de Rondalles de temàtiques variades segons la classificació realitzada per Valriu (2007). Així, s'han escollit l'Amor de les Tres Taronges, Es Castell d'Iràs i no Tornaràs, l'Abat i el Rei, Ous de Somera i La Flor Romanial que es corresponen amb rondalles de l'espòs (o esposa) transformats en cantants, rondalles meravelloses, rondalles sobre intel·ligència, rondalles d'enginy i rondalles religioses.

Amb aquestes rondalles, es pretenen treballar aspectes curriculars de diferents àrees. Es treballarà a totes les rondalles la Llengua Catalana, però a cada rondalla, es treballaran altres àrees com les Ciències Naturals, les Ciències Socials, els Valors Socials i Cívics o l'Educació Artística.

Per a les àrees anteriorment esmentades, els llibres de Jasso i Torrens (1998) i (2007) han estat de gran ajuda. Aquests llibres realitzen un estudi profund de les rondalles i les classifiquen segons els elements que s'hi anomenen. Per tant, algunes de les activitats que es realitzaran relacionades amb àrees diferents de la Llengua Catalana han estat creades gràcies a la lectura d'aquests autors.

Pel que fa a Llengua Catalana, els continguts comuns que es treballaran a totes les rondalles segons el Decret 32/2014 de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears són:

- Lectura personal, silenciosa, en veu alta i expressiva de diferents tipus de text i en qualsevol suport.
- Lectura comprensiva.

A continuació, en forma de taula, s'explicaran les diferents àrees i els continguts del Decret 32/2014 de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.

Taula 1: Continguts a treballar relacionats amb les diferents àrees

Rondalla	Àrea	Continguts a treballar
L'amor de les tres taronges	Ciències	-Utilització de les TIC per cercar i seleccionar informació, simular processos i presentar conclusions.
	Naturals	-Estructura i fisiologia de les plantes. Plantes autòctones de les Illes Balears. La fotosíntesi i la seva importància per la vida a la Terra.
Es castell d'Iràs i no Tornaràs	Valors Socials i Cívics	-La igualtat entre homes i dones a la família, la escola, la societat...
	Educació	-Construcció d'estructures i transformació d'espai utilitzant els conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció.
	Artística: Plàstica	-Respecte i valoració de les pròpies produccions artístiques i de les dels altres, així com del patrimoni cultural i artístic, en especial de les Illes Balears.
L'abat de La Real	Ciències Socials	-La diversitat geogràfica dels paisatges de les Illes Balears: relleu i hidrografia.
Ous de somera	Educació	-Reconeixement d'instruments originaris i populars de les Illes Balears i d'altres cultures.
	Artística: Música	-Curiositat per descobrir, gaudir i comentar audicions musicals breus, de diferents estils i cultures, en especial de les Illes Balears, i emprar-les com a marc de referència per a les creacions pròpies.
	Llengua Catalana	-Textos escrits propis de la vida social de l'aula per comunicar coneixements, experiències i necessitats.
La flor romanial	Educació	-Construcció d'estructures i transformació d'espai utilitzant els conceptes bàsics de composició, equilibri i proporció.
	Artística: Plàstica	-Respecte i valoració de les pròpies produccions artístiques i de les dels altres, així com del patrimoni cultural i artístic en especial de les Illes Balears. -Plasmació oral i/o escrita del procés de creació de les pròpies composicions.
	Llengua Catalana	-Textos escrits propis de la vida social de l'aula per comunicar coneixements, experiències i necessitats. -Coneixement de les estratègies i normes bàsiques de la producció de textos.

Font: Elaboració pròpia a partir del Decret 32/2014 del 18 de juliol.

A les rondalles la *La flor romanial* i *Ous de somera* es treballaran altres continguts de Llengua Catalana diferents als continguts comuns a totes les rondalles. Per aquest motiu, s'han especificat a la taula.

4. Estructura i desenvolupament dels continguts

4.1. Antoni Maria Alcover i Jordi d'es Racó

Ordinas i Albertí (2018), inicien la biografia d'Alcover de la mateixa manera que es fa a les rondalles escrites per ell: "Això era un jove manacorí nascut el 2 de febrer de 1862 a Santa Cirga, possessió del terme de Manacor" (p. 2)

Els seus pares eren Antoni Alcover i Catalina Sureda. Va ser el quart fill del matrimoni, que va tenir sis fills. Els germans d'Alcover eren na Francina-Aina, n'Andreu i en Martí -majors que ell- i en Miquel i en Pere-Josep -menors que Alcover-.

Fill de pagesos, aviat va començar a conèixer tot aquell món que l'envoltava: familiars, animals i d'altres elements del llenguatge gràcies a les contarelles tan riques en llenguatge expressiu que li feien aquests familiars.

Quan tenia quinze anys va entrar al Seminari Diocesà per fer-hi estudis eclesiàstics i va partir cap a Ciutat però sense oblidar la seva família, ja que els hi enviava una carta cada setmana. Aquestes cartes servien perquè la família coneixes com es trobava i si necessitava alguna cosa i també pretenia fer-los riure: Alcover donava un to humorístic a les seves històries, que sempre eren fetes en vers popular.

Temps després, va enviar el seu primer treball a la revista l'*Ignorància*, en el qual havia reunit frases i paraules mallorquines. La seva família no entenia el seu interès a recopilar paraules i potser li varen retreure alguna vegada perquè -segons ells- tot aquell treball no li donaria cap profit econòmic (Janer, 2005).

Seguint Ordinas i Albertí (2008):

Alcover publicà les Contarelles (1885 i 1915), l'Aplec de Rondalles Mallorquines (1896-1931) amb el pseudònim de Jordi des Racó i el Diccionari Català-Valencià-Balear (1926-1962). Conseqüència d'aquesta tasca d'arreplegar informació de les fonts orals aparegueren un gran nombre de mots arcaics i dialectals, que, segons les constatacions de Mossèn Alcover no es trobaven a cap diccionari. Això li donà la idea de fer-ne un d'amplíssim, n'apareguessin tots els mots de les terres de parla catalana i que fos a l'hora diacrònic i sincrònic, és a dir, que abastàs la llengua antiga, moderna, comuna, dialectal, col·loquial i literària de tots els dominis catalano parlants (p. 2).

Massot (1985) defineix Alcover com:

L'impulsor més considerable de l'estudi i de la dignificació de la llengua al segle XX, tingué sempre una idea ben clara de la unitat absoluta i indiscutible del que ell anomenava amb totes les seves lletres el << català >>, i fou partidari constant de l'ús d'una llengua literària més o menys unificada i codificada, tot i que ell mateix féu servir el << mallorquí >> dialectal per a la redacció de les seves *Contarelles* i de les *Rondaies* que l'han fet famós (p. 113).

“Les Contarelles, contenien cinc << rondaies >> que, més bé eren faules populars, inventades o conservades pel poble, << no coses que jo m'hagués tretes de cap, com ho eren les altres composicions del volum >>” (Massot, 1985, p. 78).

Va publicar-les sota el seu pseudònim de batalla i a les quals va incloure les Rondalles *Sa mitja faveta*, *Es jay de sa barraqueta*, *Els amos de So'n Sales*, *So'n Saleta* i *So'n Salí* i *S'hortolà de s'hort des Gabre* (Massot, 1985).

Segons Janer (2005):

L'any 1896 fou el de la publicació del primer volum de l'Aplec de rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Racó. Varen tenir una bona acollida i aviat hagueren de ser reeditades. Des del primer volum, les rondalles foren considerades una obra mestra, i mossèn Alcover, un gran escriptor (p. 79).

Aquest fet va provocar la continuïtat d'Alcover en aquesta tasca fins que es va publicar al complet. L'Aplec compta amb XXIV volums en els quals hi ha recollides més de 400 rondalles.

Segons Moll (nd), per a realitzar el Diccionari Català-Valencià-Balear, Alcover va convidar als principals literats i gramàtics tant de Mallorca com de Barcelona a participar-hi, en una *Lletra de Convit a tots els amics de la llengua catalana*. La invitació va tenir molt d'èxit i va comptar amb la participació de fra Miquel Colom i ell mateix. El treball del diccionari anava per bon camí i a bon ritme, però el 1926, les ajudes oficials es van veure molt reduïdes i al 1927 la salut d'Alcover es va veure afectada, així que el treball al diccionari es va minimitzar.

Mossèn Alcover estava preocupat que, si ell moria, els seus treballs anessin a parar a gent que s'hi volia lucrar així que Francesc de Borja Moll es va fer càrrec de finalitzar l'obra que es va publicar l'any 1930.

El treball d'Antoni Maria Alcover és innegable. Es va centrar a recollir tot aquell vocabulari tan ric propi de la pagesia per por que, amb el pas dels anys, s'arribés a perdre i totes les històries que arreu de Mallorca li van ser contades.

Va dedicar tota la seva vida a fer una recerca de paraules per a la creació del seu Diccionari i d'històries per a la creació del seu Aplec de Rondalles. La seva tasca ha estat reconeguda arreu dels territoris i les seves obres encara són de referència a l'actualitat.

A continuació, s'analitzarà detingudament el que són les rondalles, quina estructura presenten, els tipus que hi ha i quines funcions o utilitats tenen. També es parlarà concretament de les Rondalles Mallorquines i de l'Aplec de Rondalles Mallorquines d'en Jordi d'es Racó com a màxim exponent d'elles en la literatura de Mallorca.

4.2. Què són les Rondalles

El primer que haurem de fer quan se'ns planteja una qüestió de tal dimensió com la d'explicar què són les Rondalles, és la de definir la paraula Rondalla. Per aquest motiu, s'han recopilat definicions d'alguns dels diccionaris més importants en Llengua Catalana. Alguns la defineixen breument i d'altres n'ofereixen una explicació més extensa.

El DIEC2 (nd) defineix la rondalla com: “Narració generalment breu, popular, sovint de transmissió oral, de caràcter fantàstic, llegendari o amb elements reals, destinada especialment a l'entreteniment dels infants”.

El Gran Diccionari de la Llengua Catalana (nd), la defineix com: “Narració breu de caràcter fantàstic, llegendari o amb elements reals, destinada especialment a l'entreteniment dels infants”.

El Diccionari Català-Valencià-Balear (nd), del qual Mossèn Alcover -màxim representant de la rondallística mallorquina- en va ser el creador juntament amb Francesc de Borja Moll parla de la rondalla com: “Conte fabulós”. En aquest mateix diccionari, podem trobar el motiu pel qual Alcover decideix crear-lo. I és que segons el DCVB (nd), mentre Alcover replegava les rondalles, s'adonava que hi havia un gran nombre de paraules arcaïques que no es trobaven a cap diccionari. Per altra banda, aquest diccionari també és etimològic, per la qual cosa també ens informa de l'origen d'aquesta paraula. Segons el DCVB (nd) l'etimologia de la rondalla és “incerta, però probablement relacionable amb el francesisme *rondeau*, que significa classe de poema en el qual es

reprèn diverses vegades el mateix tema, i que deriva el seu nom de *rond*, que significa rodó, voltat”.

Per altra banda, també és important parlar de la definició que en fan els estudiosos.

Grimalt (1994) parla de la rondalla com: “Una narració anònima, transmesa oralment, en prosa, de fets presentats com a imaginaris” (p. 59).

Valriu (2007) la defineix com: “Una narració anònima en prosa, transmesa de generació en generació de forma oral, de fets que es presenten com a imaginaris” (p. 165).

Podem trobar infinites definicions del terme Rondalla, però totes elles són molt semblants. Totes la presenten com una narració de transmissió oral i que ha anat passant de generació en generació.

Feta aquesta aproximació i després d’haver definit el terme Rondalla, cal mencionar que aquest fenomen literari existeix a molts països. I és que, segons Valriu (2007), ja als segles XVI i XVII a Itàlia, es van publicar reculls de rondalles i a França, durant el Renaixement, foren les dones les que s’encarregaven de la seva recopilació. “El mateix Andersen, en la seva autobiografia, diu que el seu primer volum de contes, publicat el 1843, havia estat redactat reescrivint de manera personal vells relats escoltats durant la infància” (Valriu, 2007, p. 175).

De la mateixa manera, el fenomen rondallístic també va tenir una gran importància als territoris de parla catalana. Sales (2009), parla que les rondalles d’aquests territoris estan recollides a l’*Índex tipològic de la rondalla catalana*, diferenciades per territoris. Així doncs, trobem rondalles a Catalunya, a la Franja d’Aragó, Catalunya del Nord, Andorra, Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera, València, el Carxe i l’Alguer. Aquestes rondalles es poden trobar catalogades a l’*Arxiu de Folklore* al web del *Cercador de la Rondalla Catalana*.

Pel que fa al nombre de rondalles que disposa cada territori, Mallorca és el tercer territori amb major nombre d’entrades, amb quatre-centes setanta-quatre. Catalunya amb mil seixanta-set i València amb cinc-centes seixanta-una, ocupen els dos primers llocs.

Després d’aquesta breu menció a les rondalles dels diferents territoris, és necessari parlar una especial atenció a les rondalles mallorquines. Tal com s’ha afirmat amb anterioritat, el màxim representant de la rondallística a Mallorca fou Mossèn Antoni Maria Alcover. A més d’altres treballs, va crear l’*Aplec de Rondalles Mallorquines d’En*

Jordi d'es Racó que es va publicar a partir de l'any 1896, dividit en vint-i-quatre volums (Valriu, 2007, p. 177).

Janer (2005), defineix aquesta obra com “una de les grans obres de la literatura catalana del segle XX” (p. 7).

El propòsit d'Alcover (1930), citat a Grimalt (1994) era:

Replegar tot quant me contassen y tal com m'ho contassen y consignar-ho ab tota fidelitat y exactitud a les meues llibretes de notes, conseqnant-hi fins y tot les frases de més relleu y les paraules especials que emprava el contador, a fi de que allò comparant totes les versions que trobàs de la mateixa rondalla, me servís de base per la redacció definitiva (p. 61).

D'aquesta afirmació feta pel mateix Alcover, podem concloure que les diferents versions d'una mateixa rondalla eren anotades a una llibreta i que, a partir d'aquí, escrivia la rondalla que posteriorment apareixia a l'Aplec.

Per altra banda, cal parlar de la facilitat que tenia l'escriptor per a fer riure. Tal com s'ha comentat en la breu redacció de la seva biografia, quan va ingressar al Seminari Diocesà ja enviava cartes en to humorístic als seus familiars. A les rondalles va plasmar el mateix. Alcover, era capaç d'explicar qualsevol situació -un idil·li, una tragèdia, una brega, la fam i la misèria, entre moltes d'altres- amb to despreocupat. Fins i tot la cosa més desagradable, l'explicava amb to còmic o de burla (Ginard, 1962).

“Fer el penjat, la sortida aguda i la resposta fiblant, l'afiskonar-se fins a la salvatgeria, riure's del ball i dels sonadors, del sant i de la festa, i fins i tot d'un enterro... això és ben alcoverià” (Ginard, 1962, p. 190).

Ginard (1962), també parla de les nombroses exageracions utilitzades per Alcover:

A la rondalla “En Pere Catorze” , allà on el poble hauria dit simplement “un dimoni gros”, Don Toni se destira d'aquesta pintura: “A s'enfront de més endins de tot, topen un dimoni com una torre de molí de vent, amb unes banyes com espigons d'arada, amb un caparrot com una bota congrenyada, amb una coa que li donava set voltes per tot el cos, amb una pinyota que li tombava davant sa boca com un sac de nou barcelles... Estava assegut a un trono de foc, treia foc p'es queixals, i amb cada brúfol que pegava li sortien p'es nassarrot dos caramells de fumassa negra com a fumerals de forn de gerrer” (p. 191-192).

Per tant, és ben segur que Alcover, mentre redactava la rondalla definitiva que publicaria -entre altres modificacions- afegís aquest to burleta o satíric tan seu i un gran nombre d'exageracions i amplificacions a les rondalles, ja que no hi apareixien a les contarelles que li feien els pagesos i camperols d'arreu de Mallorca mentre les arreplegava.

Amb tot això, podem arribar a la conclusió de Grimalt (1994):

Alcover no se proposava descriure les actuacions puntuals dels narradors. Per a ell, eren tan sols la via d'accés a una tradició que veia en perill i que volia salvar. Salvar-la significava mantenir-la viva, proporcionant-li un suport més consistent que el de les actuacions dels narradors, cada cop més escassos, i més adequat al temps a venir: el llibre. Calia traslladar-les de l'oralitat al paper, a fi que, convertides en textos impresos, proporcionessin als lectors el mateix plaer que abans proporcionaven als receptors de les narracions orals (p. 66).

Vista la forma de treballar que va emprar l'escriptor per a recopilar les contarelles que escoltava, és necessari fer un estudi més profund de les característiques que presenten:

Valriu (2007), parla del fet que les rondalles meravelloses són les que han despertat més interès i, per tant, són les més estudiades. Arran d'aquí, estableix l'esquema que sempre segueixen:

Narra de manera lineal la peripècia d'un personatge (heroi/heroïna) que té com a objectiu la reparació d'un problema ocasionat per un agressor o per una manca. En el transcurs d'aquesta peripècia superarà unes proves, rebrà l'ajut d'éssers que li seran favorables, trobarà entrebancs, haurà de resoldre situacions conflictives -sovint amb l'ajut d'auxiliars- i finalment aconseguirà el seu objectiu, que el menarà a un final feliç. La resolució del conflicte serà possible gràcies a la intervenció de l'element meravellós o màgic (p. 167).

“Notem de pas la preferència folklòrica pel nombre set i, en general, pel nombre imparell, preferència que trobam a la Bíblia i a la litúrgia” (Ginard, 1962, p. 191).

Seguint l'estudi que fa Valriu (2007), de les rondalles d'Antoni Maria Alcover, afirma que l'autor, com a narrador, tendeix a triplicar les actuacions dels personatges. Així, si han de tractar d'aconseguir alguna cosa, el personatge ho aconseguirà a la tercera vegada que ho provi.

Els relats que es contenen tenen una doble temporalització. Per una banda existeix la durada de la història, des que es comença a contar fins que s'acaba. I, per altra banda, el temps en què es troba inclosa aquesta història. Per aquest motiu, un cop acabada la història, cal tornar al temps actual.

Pujol i Oriol (2003) citats a Valriu (2007), fan una classificació de les rondalles a partir de *l'Índex tipològic de la rondalla catalana*. Seguint dita classificació s'ha fet una taula en la qual es recopilen els diferents tipus i les característiques que presenten així com alguns títols.

Taula 2: Recopilació dels tipus de rondalles.

Tipus	Descripció	Exemples d'Antoni Maria Alcover
Rondalles d'animals	Narren l'activitat d'un animal astut per enganar-ne un altre d'ingenu.	<i>Es ca d'En Bua i es moix d'En Pejull.</i>
Rondalles meravelloses	El protagonista s'enfronta a alguna cosa màgica, un animal extraordinari, les seves pors, etc. Resol el conflicte amb ajudes d'altres éssers o objectes.	<i>En Joanet de l'Onso. Es Castell d'Iràs i no Tornaràs.</i>
Rondalles religioses	Presenten algun motiu vinculat a la religió.	<i>La flor Romanial.</i>
Rondalles d'enginy	Per a resoldre els conflictes que es plantegen, el protagonista posa en joc el seu enginy.	<i>L'abat de la Real</i>
Rondalles del gegant beneït	Enfrontament entre un personatge astut i un altre dotat de força o poder però amb menys intel·ligència.	<i>En Joanet i es Gigant.</i>
Contarelles	Narracions de caràcter realista. La seva principal característica és la comicitat i sol contar amb únicament un episodi.	<i>En Pere de sa vaca.</i>
Rondalles formulístiques	Presenten un nucli narratiu breu i desenvolupen el tema amb una fórmula fixada que es repeteix varies vegades.	<i>Es tit i sa tita.</i>

Font: creació pròpia a partir de Pujol i Oriol (2003) citat a Valriu (2007).

Un cop vist què són les rondalles, els principals llocs on en podem trobar i els tipus que existeixen, és important analitzar-les des d'una altra perspectiva: la del món de l'educació.

4.3. Les rondalles dins l'Educació

“Els homes ens sentim vinculats a l'espai on vivim, per tal com les nostres experiències que a poc a poc estructuraven la nostra personalitat” (Jasso, 1984, p. 50).

Jasso (1984) afirma que: “en temps passats aquests lligams amb la pròpia terra eren més forts, perquè la major part dels nostres avantpassats naixien, vivien i morien al mateix lloc” (p. 50).

En la mateixa línia van els pensaments de Jasso i Torrens (1999):

En el terreny de l’educació informal, mitjançant els consells, les converses, les cançons, els contes, els refranys... i en altres situacions educatives es transmeten missatges que van configurant en els infants i en els adolescents els esquemes decisius que els permetran adoptar una forma de vida adequada a la societat on estan integrats (p. 19).

Valriu (2018), parla dels objectius de l’Aplec de Rondalles Mallorquines d’en Jordi d’es Racó i en defineix dos. El primer és aprendre la llengua catalana i el segon conèixer la cultura mallorquina. I és que a través de les rondalles es poden treballar infinits aspectes de la nostra cultura, no només la llengua. Per això, s’han creat molts materials didàctics per tal de facilitar-ne el treball a l’escola.

El treball de les rondalles al món educatiu, es pot resumir a les aportacions dutes a terme per Jasso i Torrens (1998) que, a diferència de Valriu (2018) en defineixen quatre:

- Ens ajuda a conèixer els tresors de la parla popular, a recuperar les paraules i les locucions perdudes.
- Ens posa en contacte amb les peculiaritats i variants dialectals mallorquines de la llengua catalana que es parla a la nostra illa.
- Ens ofereix uns materials molt interessants per a l’estudi del medi físic i del medi sociocultural del nostre país. Aquests materials són presentats des del meu punt de mira de l’Etnografia i de l’Antropologia Cultural, la qual cosa accentua ensems les característiques peculiars de la nostra cultura i els aspectes més generals que ens condueixen a cercles culturals cada vegada més generals que ens condueixen a cercles culturals cada vegada més amplis.
- Ens proporcionen un mitjà fàcil per a conjugar instrucció i formació, per tal com la informació cultural se’ns ofereix en la llengua del poble i ens condueix a l’esperit profund del nostre grup humà arrelat a l’entranyable espai mallorquí (p. 19).

Jasso i Torrens (1999) parlen de les rondalles com:

Un instrument eficaç per a l’aprenentatge de la llengua catalana des del parvulari fins als nivells d’estudis superiors. Ens brinden nombrosos registres de la nostra llengua materna i ens porten al descobriment del “nostre tresor immens de vocabulari i de formes idiomàtiques” i de “la riquesa i expressivitat del llenguatge popular” (p. 223).

Segons Jasso i Torrens (1999), un altre aspecte que treballen les rondalles és el lúdic. Aquest també és important ja que ajuda a l'esbarjo dels infants, cosa que els alumnes agraeixen.

Amb tot això podem establir una connexió entre rondalles i educació, ja que les rondalles ens serveixen per a multitud d'aspectes dins el món de l'educació. Les rondalles serveixen no només per a conèixer o aprendre la llengua catalana sinó que també ens ajuden a conèixer millor nombrosos aspectes de la nostra cultura.

Per a concretar tots els materials generats que serveixen per a dur a terme tot aquest treball dins el món de l'educació, Valriu (2018) en fa una classificació:

- Adaptacions literàries: rondalles més curtes i que utilitzen un llenguatge més senzill. El motiu fonamental d'aquestes adaptacions és fer-les arribar a l'alumnat ja que, seria molt complicat el seu enteniment sense aquestes adaptacions.
- Adaptacions en format còmic: versions de les rondalles en format còmic.
- Adaptacions teatrals: rondalles adaptades per a la seva interpretació al teatre.
- Enregistraments: rondalles contades per actors per tal de que es puguin escoltar.
- Adaptacions audiovisuals: rondalles presentades en forma de dibuixos animats que sovint són emeses en cadenes de televisió.
- Jocs interactius: adequats a cada edat i classificats per nivells.
- Capses pedagògiques: material creat per a facilitar al mestre el treball de la rondalla en diverses àrees.

Cal esmentar però, que no totes les rondalles han tingut la mateixa rellevància, ja que hi ha títols més coneguts que d'altres. Així, n'hi ha algunes que tenen fama entre el públic i d'altres que pràcticament han caigut a l'oblit (Valriu, 2018).

En aquest sentit, la mateixa Valriu (2018), fa una classificació d'aquelles que, per un motiu o l'altre són les rondalles més conegudes. Així, destaca:

- Rondalles d'animals: <<Es ca d'en Bua i es moix d'en Pejulí>>, <<Es poll i sa puça>>, <<Sa raboa i s'eriçó>> i <<Es gallet s'anyellet, sa godineta i es drac>>.
- Meravelloses: <<L'amor de les tres taronges>>, <<Es castell d'Iràs i no Tornaràs>>, <<Na Magraneta>>, <<Es jai de sa barraqueta>>, <<En Joanet de sa gerra>> i <<En Joanet de l'onso>>.
- Religioses: <<La flor romanial>>.

- Rondalles d'enginy o novel·lesques: <<N'Espardenyeta>>, <<L'abat de La Real>> i <<Sa fia des carboneret>>.
- Rondalles del gegant beneit: <<Una madona que enganà el dimoni>>.
- Coverbos i anècdotes: <<En Gostí lladre>>, <<Ous de somera>>, <<En Martí Tacó>>.
- Rondalles formules: <<Sa rateta>>, <<Sa rondaia d'En Vit>> i <<Es tit i sa tita>>.
- Narracions que podem considerar llegendes, i en aquest grup hi destaquem les proeses llegendàries de caràcter èpic protagonitzades pel rei Jaume I *el Conqueridor* i algunes històries de bruixes i de tresors amagats (p. 129).

El fet que aquestes rondalles siguin les més esteses, no és simple casuística, hi ha una sèrie de motius que fan que sigui així. Valriu (2018), els explica. I és que un dels motius és que aquestes rondalles són més atractives que altres. Un altre motiu és que, en la ensenyança, la rondalla sense adaptacions és prou difícil d'entendre per l'alumnat, per tant, moltes vegades, s'ha de recórrer a la lectura d'adaptacions i, per això, es llegeixen les rondalles de les quals hi ha alguna adaptació feta. També és destacable que algunes rondalles són més entretingudes que les altres, presenten estructures simples i són més divertides per a l'alumnat ja que presenten situacions còmiques. El pas del temps tampoc ha passat d'igual manera per unes rondalles que per les altres. Cal dir que algunes rondalles també destaquen especialment pels seus personatges, algunes de les més emblemàtiques són aquelles que presenten heroïnes actives.

Per tots aquests motius, alguns grups de rondalles han estat més divulgades que altres i, és per això, que la proposta didàctica que es presentarà més endavant inclou algunes de les rondalles esmentades a la classificació de Valriu (2018).

El que ha quedat patent és que les rondalles es treballen dins l'Educació, ja que hi ha una gran quantitat de recursos per a facilitar-ne el seu treball, però també ha quedat patent que sempre és el mateix grapat de rondalles que es treballen i que, sovint, es fa superficialment.

5. Proposta didàctica

5.1. Introducció

Aquest treball de fi de grau té com a objectiu donar a conèixer de manera més profunda el que són les rondalles i qui és el seu màxim exponent. Ha quedat demostrat que la importància de les rondalles a Mallorca és innegable. I encara més important és el paper de les rondalles dins l'Educació.

Des del meu punt de vista, les rondalles a l'escola, serveixen per a treballar molts aspectes curriculars i extracurriculars, i treballar-les dins l'aula es pot utilitzar com a eina engrescadora en la lectura.

Penso que, a banda del que s'ha esmentat anteriorment, a través de les rondalles, també es poden donar a conèixer molts elements de la cultura mallorquina, ja que en elles es parla d'aspectes com les plantes, els llocs, els menjars i els costums mallorquins. Hi apareixen una gran quantitat de paraules que actualment estan en desús i, per tant, l'alumnat no coneix. També hi apareixen tradicions populars com les matances i que, ben segur, un gran nombre d'alumnes no coneix. Respecte a aquests temes i molts altres, a part de fer activitats molt diverses, també es poden obrir debats que resultaran interessants. Per altra banda, a mesura que es van treballant diferents rondalles a l'aula, aniran sorgint dubtes i idees a través dels quals el mestre podrà aprofitar per a treballar altres aspectes que en un principi no s'havien de treballar.

Per tots aquests motius, el present treball de fi de grau no es podia finalitzar sense una proposta didàctica que doni visualització a la gran quantitat d'aspectes que, amb les rondalles, es poden treballar. Es pretén donar a conèixer a l'alumnat del Tercer Cicle d'Educació Primària el què són les rondalles i qui n'era el seu màxim exponent mallorquí. També es vol donar a conèixer algunes d'aquestes rondalles, treballant-les a classe. Així, es llegiran les rondalles i es realitzaran una sèrie d'activitats a partir d'elles.

5.2. Metodologia

La proposta didàctica creada cerca ajudar a crear hàbits de lectura utilitzant elements engrescadors com a manera d'ajudar a potenciar-ne el gust. D'aquesta manera, l'alumnat veurà que la lectura no només és un procés mecànic com pot ser llegir un text i entendre-ho, sinó que es poden treballar infinits aspectes, com poden ser la música o les ciències naturals.

Pensant que qualsevol assignatura curricular s'aprèn millor fent, es tractarà de seguir una metodologia realista que parteixi dels coneixements previs de l'alumnat i que tracti d'aprofundir l'aprenentatge.

Per aconseguir aquest tipus de sessions el mestre treballarà amb els alumnes de diferents maneres: de forma individual, en parelles, en grups grans i en grups petits.

Es fomentarà un treball de col·laboració i cooperació perquè els alumnes puguin ajudar-se uns als altres. Amb aquest tipus de treball es potenciarà no només el gust per la lectura sinó també tipus de conducta que són de gran utilitat en la vida quotidiana com ser capaç de donar i demanar ajuda, d'acceptar els errors, tenir empatia, entre altres.

En totes les sessions, el mestre sempre estarà present, però amb un paper completament nou: no serà el que dóna el coneixement de la classe, sinó que servirà de guia i de suport pels alumnes, per tant tindrà un paper passiu. A més, donarà unes explicacions precises, adequades i adaptades als coneixements previs de cada alumne, per conscienciar-los de quin ha estat el seu error i que entenguin perquè s'han equivocat, perquè ells puguin avançar. Per tant, els alumnes seran els protagonistes del seu propi aprenentatge i tindran un paper actiu.

La seva primera tasca serà elegir el lloc adequat per a fer les activitats didàctiques, és a dir, el context on es desenvoluparan. Una vegada identificat el lloc, decidirà les activitats que es realitzaran, el temps, les formes d'organització i el tipus d'agrupament, on totes elles estaran basades en el gust dels alumnes i no només al gust del docent.

Després de tot, el mestre presentarà l'activitat i es convertirà en el guia i facilitador d'ensenyament-aprenentatge, és a dir, deixa que l'alumnat, pugui discutir entre ell i pugui aprendre. Tot això comporta l'observació del mestre, que podrà ajudar-los, motivar-los, i reforçar el seu aprenentatge en el cas que sigui necessari.

5.3. Contribució a les competències bàsiques

Les competències que apareixen a la proposta didàctica segons el Decret 32/2014 de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears són les següents:

- **Competència en comunicació lingüística:**

Es duran a terme un gran nombre d'activitats dirigides al treball d'aquesta competència. Es faran lectures comprensives tant individualment com col·lectivament, es faran debats

en els quals hauran de defensar amb arguments les seves opinions i també es duran a terme activitats relacionades amb el treball de vocabulari diferent així com altres interpretacions de fragments de lectures.

- Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor:

L'alumnat aprendrà a fer feina en grup, ja que diverses activitats estan encaminades a què estableixin relacions de cooperació i aprenentatge entre iguals. Hauran de despertar el seu esperit crític donant la seva opinió i valorant el seu treball. A més, hauran de demostrar la seva responsabilitat, creativitat, autonomia i confiança en els treballs en grup, com en els individuals.

- Socials i cíviques:

L'alumnat haurà de respectar les opinions de la diversitat de la classe i s'haurà d'establir una bona convivència entre tots. Es fomentarà un clima positiu i es resoldran els problemes que puguin sorgir. També es fomentarà la participació i la presa de decisions de tot l'alumnat.

- Competència digital:

Es fomentarà l'ús de les noves tecnologies i l'alumnat haurà de ser capaç de treballar de manera autònoma amb els ordinadors portàtils que es facilitaran a l'aula. Per altra banda, l'alumnat, també haurà de ser capaç de realitzar recerques a les webs facilitades pel mestre, així com tenir sentit crític i ser capaços de destriar quina informació és més adient.

5.4. Recursos

Pel que fan als recursos, es necessitaran recursos materials, recursos web i recursos humans.

Els recursos materials necessaris per a dur a terme la proposta didàctica seran la pissarra digital, les diferents rondalles que es llegiran i tots els materials fungibles que siguin necessaris.

Els recursos web seran pàgines web didàctiques recomanades pel mestre a l'alumnat per a dur a terme algunes activitats de recerca. A continuació s'adjunten les pàgines web a les quals l'alumnat haurà d'accedir:

<http://herbarivirtual.uib.es/>

<https://www.queesenteren.es/16/>

Els recursos humans seran dos. Per una banda, els alumnes, que seran els protagonistes i el punt de partida. Per una altra banda, els mestres, els quals transmetran els coneixements als alumnes, també els hi aportaran suports i faran de guies del seu procés d'ensenyament- aprenentatge.

5.5. Temporització, material i organització de les sessions

5.5.1. Temporització

Les rondalles escollides per a treballar en aquesta proposta didàctica per al Segon Cicle d'Educació Primària són cinc que, en funció de com es vagin desenvolupant les sessions, el mestre podrà decidir ampliar o no. Cada rondalla es treballarà durant dues setmanes, de manera que hi hagi temps suficient per a llegir-la i entendre-la i dur a terme les activitats proposades a les diferents matèries. Per tant, ja que hem proposat cinc rondalles, aquesta unitat didàctica es durà a terme durant tot un trimestre del curs escolar.

En aquest cas, les rondalles escollides per a treballar en aquest cas són *L'amor de les tres taronges*, *Es castell d'iràs i no tornaràs*, *L'abat i el rei*, *Ous de somera* i *La flor romanial*.

Abans de treballar-les, es realitzarà una sessió inicial per a esbrinar quins coneixements previs presenta l'alumnat. Aquest joc inicial serà el punt de partida dels alumnes, ja que servirà com a presentació de la nova unitat didàctica que treballaran a partir d'aquell moment.

Pel que fa al desenvolupament de les sessions en què es treballaran purament les cinc rondalles esmentades amb anterioritat, cal dir que tindran la mateixa estructura.

En primer lloc, el que es farà serà llegir la rondalla original, sense adaptacions. La persona encarregada de la lectura serà la mestra o, depenent del grup classe, ho podrà fer el mateix alumnat. El recomanable és que a la primera sessió, en primer lloc, la llegeixi el mestre. Per a contar-la, l'haurà d'haver llegit amb anterioritat o, fins i tot, l'haurà d'haver après de memòria per, quan la conti als infants, tenir la capacitat de fer-ho de forma engrescadora. Per fer això, haurà d'adaptar un to de veu diferent per a cada personatge i la narració s'acompanyarà d'expressions corporals.

En segon lloc, es donarà a l'alumnat una versió adaptada de la rondalla acompanyada d'imatges que serviran per a comentar posteriorment detalls dels personatges, del vestuari que presenten i per a servir de suport per a una millor comprensió del text. Aquesta tindrà un vocabulari molt més assequible, encara que hi seguiran apareixent una sèrie de paraules concretes pròpies del vocabulari rondallístic que es marcaran i treballaran a cada una de les sessions.

Després d'haver dedicat aquest temps a la lectura i a la comprensió del text, es proposaran activitats de temàtica diversa per tal d'aprofundir en els diferents aspectes dels quals ens parla la rondalla. Això s'explicarà en l'apartat d'organització de les sessions.

5.5.2. Material

Els materials que s'empraran per desenvolupar les sessions correctament seran molt variats. Fonamentalment es necessitaran dues versions diferents per a cada rondalla, la versió original i la versió adaptada. Aquestes seran donades a l'alumnat per part del mestre.

Per a fer més amenes les sessions de lectura, es necessitaran diferents suports audiovisuals, com poden ser la pissarra digital per a escoltar alguna narració, un equip de música per escoltar alguna cançó i d'altres com paisatges o personatges preparats en cartó.

Per dur a terme les activitats, es necessitaran fitxes proporcionades pel mestre, folis i altres materials fungibles i també es necessitaran pintures, llapis, goma, etc. A més a més, en algunes sessions, serà necessari utilitzar els ordinadors portàtils que l'alumnat comparteix entre tot el col·legi, per tal de poder accedir a Internet i fer recerques pautades.

5.5.3. Organització de les sessions

Com s'ha esmentat amb anterioritat, cada rondalla es treballarà durant un període de temps de dues setmanes. Això és perquè hi hagi temps suficient per a treballar-la amb la profunditat necessària perquè l'alumnat l'entengui i la treballi de forma engrescadora. Per altra banda, també cal tenir en compte que les diferents activitats que es proposaran a continuació abasten àrees molt variades, per la qual cosa també és necessari donar aquest marge de temps perquè tots els mestres que les duren a terme, tinguin temps de preparar les sessions i dur-les a terme sense descuidar altres aspectes curriculars que també cal treballar.

Sessió 1: Coneixements previs

La primera sessió d'aquesta proposta didàctica estarà dedicada als coneixements previs. Per tal de fer més amena la introducció al món de les rondalles, es durà a terme un joc. El mestre prepararà una fitxa (annex 1) en la qual hi haurà una sèrie de preguntes. Cada alumne, individualment, haurà d'intentar contestar-les demanant informació als seus companys d'aula. Seguidament, es faran grups petits de quatre persones i es posaran en comú les respostes obtingudes per cada alumne. Finalment, es posaran en comú en grup gran i, entre tota la classe, es farà una pluja d'idees sobre tots els coneixements previs que es tenen sobre les rondalles.

Duració: 1 hora.

Sessió 2: L'amor de les tres taronges

La segona sessió estarà dedicada al treball de la rondalla *L'amor de les tres taronges*. En primer terme es procedirà a la lectura de la rondalla original, sense adaptacions. Podem trobar dita rondalla a <https://stroligut.com/antoni-maria-alcover/amor-de-les-tres-taronges/>

En segon terme, es llegirà la rondalla adaptada i amb l'ajuda d'un suport visual a través del qual els alumnes podran entendre millor el que estan llegint (annex 2a).

L'objectiu fonamental de la lectura d'aquesta primera rondalla, a banda d'entendre-ne el significat, és identificar el vocabulari tan típic de la rondallística, que l'alumnat no té integrat. D'aquesta manera, s'iniciarà un recull de tot aquest vocabulari que anomenarem *Rondaccionari* (annex 2b). L'alumnat haurà d'anotar tot el vocabulari que li sigui desconegut i, amb ajuda del diccionari, dels seus pares o dels padrins, haurà de descobrir com s'anomena dita paraula actualment i què significa. Durant aquesta sessió es treballarà el vocabulari conjuntament, de manera que l'alumnat entengui el funcionament i, a les següents rondalles, ja ho dugui a terme de manera autònoma i individual.

Paral·lelament, també s'iniciarà una altra activitat. Aquesta consistirà en la realització d'un *Herbari* (annex 2c). A les rondalles, hi apareixen una gran quantitat de noms d'herbes. L'alumnat en aquesta sessió amb l'ajuda del mestre, haurà d'iniciar la recopilació de tots aquests noms d'herbes que hi apareixen cercar informació sobre elles al web que el mestre els haurà facilitat. Tot això s'anotarà al seu *Herbari* i s'anirà

completant amb les herbes que apareguin a altres rondalles. Aquesta activitat es durà a terme en parelles, que seran homogènies.

Per tant, durant la sessió 2 es treballarà la rondalla L'amor de les tres taronges, s'entendrà el seu argument i es presentaran dues activitats que s'aniran duent a terme durant la resta de sessions per tal de completar-les.

Duració: entre 3 i 4 hores repartides durant 15 dies.

Sessió 3: Es castell d'Iràs i no Tornaràs

El *castell d'Iràs i no Tornaràs* és una rondalla llarga i densa. En primer lloc, s'oferirà a l'alumnat la rondalla original i sense cap adaptació. Se'n realitzarà la seva lectura que la trobarem a https://www.quesecenteren.es/16/es_castell_d_iras_i_no_tornara_627293.html i, seguidament, es demanarà a l'alumnat que faci un dibuix dels seus dos protagonistes, na Fadeta i en Bernadet (annex 3a). Quan tot el grup hagi acabat el dibuix i li hagi donat color, s'oferirà la rondalla adaptada que es llegirà mitjançant el suport d'un suport visual (annex 3b). Un cop fet aquesta part de la sessió, es donarà temps a l'alumnat perquè continuï amb les activitats del *Rondaccionari* i l'*Herbari*.

Després es farà una reflexió sobre els papers que han jugat els diferents protagonistes de la rondalla, en Bernadet i na Fadeta. L'objectiu és que aquesta reflexió serveixi per a parlar del paper de la dona dins aquesta rondalla. I és que na Fadeta juga el paper d'heroïna, salvant en Bernadet en nombroses ocasions. Un cop s'hagi dut a terme dita reflexió, l'alumnat es disposarà en grups de 4 i es repartiran els dibuixos que prèviament havien fet de na Fadeta i d'en Bernadet. Cada grup haurà de parlar de les diferències o semblances que hi ha entre la reflexió i el dibuix que havien fet i n'haurà de fer un escrit de cinc línies. Per acabar, es posarà en comú amb tot el grup-classe i es parlarà dels estereotips sobre les dones i del paper que juguen en altres contes.

Per donar una major visibilitat al paper de la dona en l'actualitat, es parlarà amb l'Institut Balear de la Dona per tal que acudeixin al centre per a fer un taller amb l'alumnat. Aquest taller parlarà sobre la igualtat i la prevenció de les violències masclistes.

Duració: entre 4 i 5 hores repartides en 15 dies.

Sessió 4: L'abat de La Real

Aquesta sessió estarà dedicada a treballar la rondalla *L'abat de La Real* i el procediment a seguir per treballar-la serà molt semblant a les anteriors.

En primer lloc s'escoltarà la narració de la lectura original que podem trobar a https://www.queeseenteren.es/16/upload/124_1_abat_de_la_real.mp3 i, després, es procedirà a la seva lectura adaptada i amb l'ajuda d'un suport visual (annex 4a). Un cop entesa la rondalla i amb els possibles dubtes sobre ella resolts, es començaran a fer les activitats.

En segon lloc i com a primera activitat, es donarà temps a l'alumnat perquè s'organitzin per tal de seguir les tasques iniciades dies anteriors del *Rondaccionari l'Herbari*.

En tercer lloc es presentarà la segona activitat que serà la relacionada amb la rondalla llegida. Es tractarà d'una activitat relacionada amb la geografia de Mallorca. A la rondalla es parla d'un abat de la Real. Aprofitant aquest element es parlarà sobre si saben on està situada aquesta abadia. L'alumnat es disposarà en grups de quatre i intentaran situar aquest lloc a un mapa de Mallorca. Un cop fet això, es parlarà d'altres abadies, monestirs o llocs de culte i, amb ajuda de tota la classe, es farà un llistat dels principals. Seguidament, el mestre redactarà tots els llocs (i n'afegirà d'altres si escau) i facilitarà una llista a cada grup per tal que n'identifiqui la ubicació i les situï a un mapa de Mallorca (annex 4b).

Duració: entre 3 i 4 hores repartides en 15 dies.

Sessió 5: Ous de somera

La cinquena sessió estarà enfocada al treball d'una rondalla d'enginy. S'escoltarà *Ous de somera* sense cap adaptació. L'enregistrament, el podem trobar a https://www.queeseenteren.es/16/upload/034_ous_de_somera.mp3. Posteriorment, es llegirà la rondalla adaptada i amb un suport visual (annex 5a). I, després, s'aprofitarà un altre suport visual (DVD) per a veure la rondalla animada (annex 5b).

Aquesta rondalla, com les altres, ens convida a fer una reflexió. Per aquest motiu, es demanarà a l'alumnat que, individualment, faci un petit escrit (sense posar el nom de qui el fa) sobre l'ensenyança que creu que aquesta rondalla ens vol fer (annex 5c). Un cop

acabada aquesta tasca, l'alumnat entregarà els escrits al mestre que, els barrejarà i els tornarà a repartir. La idea és que cada alumne rebi un escrit d'un altre company i, davant la resta de la classe, el llegeixi i expliqui si hi està d'acord o no i per què. D'aquesta manera, s'exposaran diversos punts de vista sobre el que l'alumnat creu que ens vol transmetre la rondalla. El mestre anirà anotant a la pissarra les diferents opinions i, un cop finalitzades totes les lectures, es debatrà en grup gran. Finalment, s'arribarà a la conclusió de l'ensenyança final d'aquesta rondalla i es farà una petita xerrada sobre aquesta.

Una altra activitat que es durà a terme serà la de cantar una cançó (annex 5d). Aquesta cançó serà preparada i assajada a l'assignatura de Música.

També es donarà temps a l'alumnat perquè continuï amb la tasca del *Rondaccionari* i l'*Herbari*, de la mateixa manera que s'ha fet a les altres sessions.

Duració: entre 3 i 4 hores repartides en 15 dies.

Sessió 6: La flor romanial.

La darrera sessió pel que fa a la lectura de rondalles, estarà dedicada a *La flor romanial*. Aquesta rondalla és una de les més conegudes i, per tant, no podia faltar a la proposta didàctica.

Abans de llegir-la, es farà una activitat prèvia. Per a fer-la, el mestre haurà anotat a un paper diferent el nom de tots els personatges i elements importants que apareixeran a la rondalla (annex 6a). Cada alumne agafarà un paper i li serà adjudicat a l'atzar un personatge o un element, que haurà de dibuixar a un foli de mida DIN-A3.

Després d'haver fet el dibuix i haver-lo pintat, es procedirà a escoltar la rondalla sense adaptacions que la podem trobar a https://www.quesecenteren.es/16/upload/017_la_flor_romanial.mp3 i, posteriorment, es farà la lectura de l'adaptació. Aquesta adaptació comptarà amb la projecció de tots els dibuixos que l'alumnat haurà fet prèviament i s'usarà com a suport visual per al millor enteniment de què s'estarà llegint. Després també s'ensenyarà a l'alumnat unes imatges de la rondalla (annex 6b) per a tenir la visió dels seus dibuixos i la visió dels escriptors i dibuixants de la rondalla.

Un cop llegida i entesa la rondalla, l'alumnat haurà de fer una redacció canviant el final d'aquesta, de manera que n'haurà d'escriure un d'invenció pròpia (annex 6c). Quan l'hagi acabat, cada alumne rebrà la redacció d'un altre company i haurà d'intentar localitzar les faltes d'ortografia, les encerclarà amb bolígraf blau i n'escriurà la paraula correcta. L'alumne corrector haurà d'anotar el seu nom a bolígraf blau mentre que l'alumne escriptor ho farà a llapis.

Per acabar el treball referent a les rondalles, l'alumnat haurà de finalitzar les activitats del *Rondaccionari* i l'*Herbari*.

Duració: entre 4 i 5 hores repartides en quinze dies.

5.6. Atenció a la diversitat

A l'aula apareixen alumnes que necessitaran adaptacions per a poder seguir les activitats que es duren a terme. El primer presenta un desfasament curricular d'un curs i no requerirà grans adaptacions, ja que amb l'ajuda d'un suport podrà seguir les classes. El segon, presenta una discapacitat visual greu, la qual dificulta greument la tasca de lectura a l'alumne. El darrer presenta una discapacitat auditiva, que precisa l'ajuda d'un Sistema FM.

L'alumne amb problemes de desfasament curricular d'un curs, majoritàriament provocat per problemes de comprensió de la Llengua Catalana, també presenta una situació social, personal i cultural que provoca dificultats en la relació amb els seus companys d'aula.

Aquest alumne no presenta problemes greus d'aprenentatge, però com a reforç i per a resoldre els problemes de desfasament curricular, aquestes activitats sempre estaran recolzades per un suport visual, el qual serà projectat a la pissarra digital o en format paper. D'aquesta manera, amb el suport visual, es facilitarà la comprensió de les rondalles que es llegiran. També es duren a terme activitats dedicades a comprendre millor tot el vocabulari que apareixerà a les lectures, la qual cosa ajudarà a l'alumne a saber el significat de les paraules que no coneix i es fomentarà l'ús del diccionari quan es produeixin situacions semblants en altres àmbits.

A més, per a resoldre els problemes que presenta per a relacionar-se amb els seus companys, s'ha basat la proposta didàctica principalment en el treball en grup i cooperatiu que permetin a l'alumne relacionar-se amb els companys.

Pel que fa a l'alumne amb discapacitat visual greu, s'hauran de fer les adaptacions que es duen a terme normalment. Els materials de lectura, com puguin ser les rondalles, es donaran a l'alumne de forma ampliada, el format DIN-A4 es reemplaçarà per un DIN-A3. La utilització d'un suport visual durant la lectura i comprensió de les lectures, també serà de gran ajuda per a aquest alumne, ja que les imatges tindran una grandària suficient com per a la seva correcta visualització.

L'alumne amb discapacitat auditiva, du un implant coclear. Aquest dispositiu l'ajuda, durant la seva vida quotidiana, a escoltar millor. Però, a causa del gran soroll que hi ha normalment a l'aula, també necessita un Sistema FM per a poder seguir les classes. Per tant, aquest dispositiu serà fonamental per a poder escoltar correctament les lectures tant si les realitza el mestre com si es reproduïxen àudios a través de l'ordinador i la pissarra digital de l'aula.

5.7. Avaluació

En aquesta proposta didàctica s'avaluaran diversos aspectes i de diferents maneres.

Per començar, l'alumnat durà a terme dues avaluacions:

En primer lloc, farà una autoavaluació que consistirà a repartir un foli a cadascú en el qual apareixeran diferents aspectes i, a davall, hi haurà un semàfor. També es repartiran gomets de color vermell, groc i verd que serviran per a aferrar-los al semàfor (annex 7a).

En segon lloc, l'alumnat durà a terme una segona avaluació, aquesta volta en forma de redacció guiada i que estarà relacionada amb tot allò que han treballat (annex 7b). L'objectiu d'aquesta avaluació és que el mestre rebi una retroalimentació del que l'alumnat pensa sobre allò que han treballat. El mestre necessitarà saber si l'alumnat s'ha sentit a gust o no, si li ha agradat allò que s'ha treballat o si les activitats han resultat entretingudes. D'aquesta manera, el mestre podrà realitzar les modificacions oportunes per quan, en un futur, hagi de fer una Unitat Didàctica semblant.

El mestre també durà a terme diverses avaluacions:

La primera es farà a través de l'observació de les actituds de l'alumnat enfront el desenvolupament de les sessions. La segona serà a partir de les diferents activitats que l'alumnat anirà lliurant al mestre durant el desenvolupament de les sessions. Les avaluacions del mestre es faran a partir de dues rúbriques que englobaran cada un de les avaluacions esmentades amb anterioritat. Per altra banda, també s'avaluaran els resultats

obtinguts a cada joc interactiu que es durà a terme un cop hagi finalitzat el treball de cada rondalla.

Rúbrica per avaluar l'actitud de l'alumnat durant el desenvolupament de les sessions.

Taula 3: Rúbrica d'avaluació de les actituds.

	Bé	Regular	Malament
Comportament	El comportament de l'alumne és l'adequat.	El comportament de l'alumnat no és dolent, però presenta actituds desfavorables per a l'aprenentatge.	L'alumne es comporta malament i destorba a la resta de companys.
Participació	Participa activament en totes les activitats proposades.	Participa sense interès o participa poc en les activitats proposades.	No participa en cap activitat proposada.
Respecte	Presenta un gran respecte tant per les activitats que s'han de dur a terme com per la resta de companys.	No respecta suficientment ni als companys ni les activitats proposades.	No respecta ni la feina a fer ni als companys.
Treball en grup	És capaç de treballar correctament amb els companys assignats i coopera amb ells.	Presenta dificultats per a treballar en grup i es mostra reticent a treballar amb alguns companys.	No és capaç de treballar amb els companys i no els ajuda, ja que no coopera.

Font: Elaboració pròpia

Rúbrica per avaluar les activitats lliurades al mestre en cada una de les sessions:

Taula 4: Rúbrica d'avaluació de les activitats

	Molt bé	Bé	Regular	Malament
Rondaccionari	L'alumne ha cercat una gran quantitat de paraules i ha fet un bon treball amb cada una.	L'alumne ha cercat moltes paraules i ha fet un bon treball amb cada una.	L'alumne ha cercat algunes paraules i ha treballat amb elles.	L'alumne a penes ha cercat paraules i no ha fet un bon treball amb elles.
Herbari	L'alumne ha cercat una gran quantitat d'herbes i ha fet un bon treball amb cada una.	L'alumne ha cercat moltes herbes i ha fet un bon treball amb cada una.	L'alumne ha cercat algunes herbes i ha treballat amb elles.	L'alumne a penes ha cercat herbes i no ha fet un bon treball amb elles.
Dibuix Fadeta i Bernadet	L'alumne ha dibuixat molt bé els dos personatges, aprofundint en els seus detalls.	L'alumne ha dibuixat molt bé els dos personatges.	L'alumne ha dibuixat els dos personatges, però ha presentat un treball millorable.	L'alumne no ha dibuixat els personatges.
Llocs de culte	L'alumne ha participat activament en la recerca i col·locació dels diferents llocs de culte.	L'alumne ha mostrat una actitud favorable en la recerca i col·locació dels diferents llocs de culte.	L'alumne ha participat en la recerca i col·locació d'alguns llocs de culte.	L'alumne no ha participat en la recerca i col·locació dels llocs de culte.
Ensenyança <i>Ous de Somera</i>	Ha presentat una bona reflexió referent a la rondalla, ben redactada i estructurada i amb poques faltes d'ortografia.	Ha presentat una bona reflexió referent a la rondalla, ben redactada i estructurada i amb algunes faltes d'ortografia.	Ha presentat la reflexió referent a la rondalla, la redacció i estructura és millorable i presenta abundants faltes d'ortografia.	No ha presentat la reflexió / Ha presentat la reflexió amb mala redacció i estructura i amb un excés de faltes d'ortografia.
Cançó <i>Ous de Somera</i>	Ha participat activament en el cant de la cançó.	Ha participat en el cant de la cançó.	Ha participat poc en el cant de la cançó.	No ha participat en el cant de la cançó.

Dibuix personatge/element <i>La Flor Romanial</i>	L'alumne ha dibuixat molt bé l'element que se li ha assignat, aprofundint en els seus detalls.	L'alumne ha dibuixat molt bé l'element que se li ha assignat.	L'alumne ha dibuixat l'element que se li ha assignat, però ha presentat un treball millorable.	L'alumne no ha dibuixat l'element assignat.
Canvi final <i>La Flor Romanial</i>	Ha presentat un bon canvi de final de la rondalla, ben redactat i estructurat i amb poques faltes d'ortografia.	Ha presentat un bon canvi de final de la rondalla, ben redactat i estructurat i amb algunes faltes d'ortografia.	Ha presentat el canvi de final de la rondalla, la redacció i estructura és millorable i presenta abundants faltes d'ortografia.	No ha presentat el canvi de final / Ha presentat el canvi de final de la rondalla, amb mala redacció i estructura i amb un excés de faltes d'ortografia.
Correcció ortografia del company	Ha detectat totes les faltes d'ortografia del company i n'ha fet una bona correcció.	Ha detectat la majoria de les faltes d'ortografia del company i n'ha fet una bona correcció.	Ha detectat algunes faltes d'ortografia, però la correcció és millorable.	Ha detectat poques o cap falta d'ortografia.
Reflexions	Reflexiona de manera crítica totes les situacions que s'han plantejat a les diferents rondalles.	Reflexiona sobre les situacions que s'han plantejat a les diferents rondalles.	No presenta esperit crític, però reflexiona sobre algunes situacions plantejades a les rondalles.	No presenta esperit crític i no és capaç de fer cap reflexió sobre les situacions plantejades a les rondalles.

Font: Elaboració pròpia

A continuació, es disposen els enllaços dels jocs interactius a través dels quals s'avaluarà una part de la Proposta Didàctica. En finalitzar cada joc, automàticament, s'adjudicarà una puntuació a cada alumne.

- L'amor de les tres taronges: <https://create.kahoot.it/share/l-amor-de-les-tres-taronges/48249d8a-2521-4519-824d-21132d0910ac>
- L'abat de la Real: <https://quizizz.com/admin/quiz/5ff5da77afa4f0001b029e86>
- El castell d'Iràs i no Tornaràs: <https://create.kahoot.it/share/el-castell-d-iras-i-no-tornaras/e685084e-893d-4a09-98e5-7c5a2f21d718>
- Ous de somera: <https://quizizz.com/admin/quiz/5ff5dc708cdcd9001e872e3f>
- La flor romanial: <https://create.kahoot.it/share/la-flor-romanial/f51e4943-8394-4f11-8e61-e7ab6b00309b>

La nota referent a l'apartat d'actitud tindrà un pes d'un 30% a la nota final. La nota obtinguda a partir de les mitjanes de les activitats lliurades al mestre a cada una de les sessions, tindrà un 40% a la nota final. I la nota obtinguda de la mitjana de cada un dels jocs que es duren a terme al final de cada sessió, tindrà un pes d'un 30% a la nota final.

D'aquesta manera, s'obtindrà la puntuació final d'aquesta Proposta Didàctica. Cal dir que les activitats relacionades amb assignatures que no siguin Llengua Catalana, encara que apareguin a la rúbrica, seran avaluades pels mestres de les corresponents assignatures i no a l'assignatura de Llengua Catalana.

6. Conclusions

El treball de fi de grau ha estat una eina que, personalment, m'ha servit per a poder aprofundir respecte a un tema que sempre ha estat molt present a la meua vida, les rondalles mallorquines. I és que, des de ben petita, ja sentia contar-les per part del meu padrí.

Pel que fa al meu bagatge dins el món de l'educació, no tinc cap record d'haver-les treballat ni com a alumne ni com a practicant, i aquest va ser un dels motius de més pes a l'hora de decidir-me per aquest tema.

L'elaboració d'aquest treball m'ha servit per a conèixer multitud d'aspectes sobre les rondalles mallorquines que no coneixia, com la quantitat de material creat per a facilitar-ne la difusió entre els infants.

La situació de les rondalles mallorquines, però, no és fàcil, ja que moltes han caigut a l'oblit i d'altres, només se'n coneix el seu nom. És per això que el fenomen literari de Mallorca més important de tota la història s'hauria d'impulsar perquè, amb el pas del temps, no caigui dins l'oblit.

Valriu (2018), defineix molt bé la situació de les rondalles mallorquines. Segons afirma:

L'Aplec de Rondalles Mallorquines d'en Jordi d'es Racó és el *best seller* de la literatura mallorquina sostingut al llarg de dècades, i és clarament percebut com un senyal d'identitat. Massa sovint, però, aquesta percepció és superficial, epidèrmica, i no es basa en un coneixement ample de les rondalles ni en el seu ús, sinó únicament en la identificació d'alguns motius: títols, noms de personatges, il·lustracions molt reproduïdes de l'edició popular, frases reiterades com la famosa <<Camina, caminaràs...>> o la no menys coneguda <<Sent olor de carn humana!>> posada en boca dels gegants, caldria treballar per revertir aquesta situació i acostar les rondalles al públic en general de manera més completa i enriquidora (p. 132).

Per això, el treball de fi de grau que aquí conclou, ha tractat d'aprofundir teòricament dins tots aquests aspectes, però sobretot, ha volgut oferir una manera de treballar les rondalles a l'escola, que sigui prou atractiva per a tenir la capacitat d'engrescar l'alumnat. Així que, no només s'han volgut treballar les rondalles per a conèixer-les i entendre'n les ensenyances que transmeten, sinó que també s'han volgut treballar de manera transversal altres aspectes relacionats amb el currículum de les Illes Balears.

Les rondalles, com a lectura, poden resultar entretingudes per a l'alumnat, pot resultar atractiu llegir una rondalla de tant en tant, però si volem tractar-les amb certa profunditat i no caure a la monotonia, hem de cercar diferents maneres de treballar-les. Això és, bàsicament, el que s'ha intentat fer, s'ha dut a terme una proposta didàctica amb activitats variades que van des de llegir una rondalla, a escoltar-ne la narració, a visualitzar-la en dibuixos animats com a fer activitats relacionades amb ciències naturals, la música, la plàstica o la importància de la igualtat entre homes i dones. S'ha treballat, sobretot, la llengua catalana però també s'han treballat altres assignatures com les anteriorment esmentades.

Per tant, podem dir que les rondalles serveixen, a banda d'altres aspectes, per a fomentar la llengua catalana, ja que segons les últimes notícies, va perdre parlants en l'última dècada (Esparch, 2018).

Una rondalla és una eina molt poderosa que, si es treballa bé i es cerquen els recursos i les idees necessàries, pot treballar-se des de l'Educació Infantil fins a la Universitat. L'únic que hem de fer és tenir la voluntat de fer aquesta tasca ja que, si no la fem, condemnarem el denominat per alguns autors *best-seller* de la literatura mallorquina a un lent però progressiu oblit.

Referències bibliogràfiques

- Aguiló, J.G. (2006-2007). Dimensió lúdica i jocs motrius a les rondalles mallorquines. *Revista d'història de l'educació*, (9-10), 70-92. Recuperat el 18/11/20 de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2705685>
- Alcover, A. M. (2016). *Aplec de Rondaies Mallorquines d'en Jordi d'es Racó*. 15ª edició, toms: I-XXIV. Mallorca: Moll.
- Alcover, A. M. Adaptació: Bibiloni, J. (2008). *Ous de somera*. Manacor: Leo.
- Alcover, A. M. Adaptació: Roselló, P. (2009). *La flor romanial*. Palma: Moll
- Alcover, A. M. Adaptació: Quetglas, C. (2004). *El castell d'iràs i no tornaràs. Proposta Didàctica*. [Paper]. Govern de les Illes Balears, Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projectió Exterior de la Cultura de les Illes Balears. Palma.
- Alcover, A. M. Adaptació: De Juan, L. (2006). *L'amor de les tres taronges. Proposta Didàctica*. [Paper]. Govern de les Illes Balears, Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projectió Exterior de la Cultura de les Illes Balears. Palma.
- Alcover, A. M. Adaptació: Oliver, C i Sastre, M. (2007). *L'abat i El Rei. Proposta Didàctica Tercer Cicle D'educació Primària*. [Paper]. Govern de les Illes Balears, Consorci per al Foment de la Llengua Catalana i la Projectió Exterior de la Cultura de les Illes Balears. Palma.
- Anònim (Sense data). *Rondaies Mallorquines. Web destinada a la difusió per internet de les Rondalles Mallorquines*. Recuperat el 01/12/20 de <https://www.queesenteren.es/16/>
- Bassa, M., Cabot, M., Díaz, R. i Lladonet, J. (2000). *Qui barata, el cap es grata. Els refranys i les frases fetes*. Palma: Moll.
- Chessi, E. (1994). *Hierbas que curan*. Barcelona: Altorey.
- Decret 32/2014 de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.
- Dezcallar, T., Clariana, M., Cladelles, R. Badia, M. i Gotzens, C. (2014). La lectura por placer: su incidencia en el rendimiento académico, las horas de televisión y las horas de videojuegos. *Ocnos*, (12), 107-116. https://doi.org/10.18239/ocnos_2014.12.05
- Enciclopèdia.cat. Rondalla. *Gran Diccionari de la Llengua Catalana*. Recuperat el 05/12/20 de <https://www.enciclopedia.cat/search/obrad/GDLC/rondalla>
- Esparch, P. (2018, 08 de juny). *El català perd parlants però augmenten els joves que l'utilitzen com a llengua habitual*. Ara. Recuperat el 09/01/21 de https://www.ara.cat/societat/parlants-utilitzen-habitual-catala-joves-Plataforma-Llengua-155-immersio-linguistica_0_2029597225.html
- Ginard, R. (1962). Mn. Antoni Maria Alcover, folklorista. *Affar*, (2), 187-199. Recuperat el 17/12/20 de <https://www.raco.cat/index.php/Affar/article/view/64720>

- González, C. (2000). Estrategias y procedimientos para fomentar la lectura en familia y en la escuela. *Lenguaje y textos*, (15), 71-80. Recuperat el 21/11/20 de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=177688>
- Goñi, M, Travesset, A. (Prod.), Martínez, G. (Dir.). (2010). *Contant rondalletes* [DVD]. Mallorca: Satie Produccions Audiovisuals.
- Govern de les Illes Balears. Institut Balear de la Dona. Recuperat el 02/01/21 de <http://www.caib.es/govern/organigrama/area.do?lang=ca&coduo=232>
- Grimalt, J. (1994). Les <<Notes de rondaies>> de mossèn Alcover, entre l'oralitat i l'escriptura. *Revista d'etnologia de Catalunya*, (4), 58-67. Recuperat el 17/12/20 de <https://www.raco.cat/index.php/RevistaEtnologia/article/view/48533>
- Institut d'Estudis Catalans. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Recuperat el 05/12/20 de <https://dcvb.iec.cat/>
- Institut d'Estudis Catalans. Rondalla. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Recuperat el 05/12/20 de <https://dcvb.iec.cat/>
- Janer Manila, G. (2005). *Com una rondalla. Els treballs i la vida de Mossèn Alcover*. Manacor: Fundació Pública Antoni M. Alcover.
- Jasso, V. (1984). La geografia a les rondalles mallorquines. *Maina*, (9), 50-54. Recuperat el 18/11/20 de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6441530>
- Jasso, V. i Torrens, C. (1998). *L'entorn natural i el medi cultural a les rondalles mallorquines*. Palma: Moll.
- Jasso, V. i Torrens, C. (1999). *Fantasia. Realitat. Il·lusió. El sorprenent encís educatiu de les rondalles mallorquines*. Palma: Moll.
- Jasso, V. i Torrens, C. (2007). *Les rondaies mallorquines: identitat i etnografia*. Palma: Lleonard.
- Massot, J. (1985). *Antoni M. Alcover i la llengua catalana*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, S.A.
- OECD. (2011). PISA in focus 10. ¿Qué pueden hacer los padres para ayudar a sus hijos a tener éxito en los centros educativos? (2011/10). Recuperat de <https://www.educacionyfp.gob.es/dctm/evaluacion/pisa-in-focus/pif10-esp.pdf?documentId=0901e72b81328825>
- Ordinas, A. i Albertí, M. (1997). Cent anys de rondalles mallorquines. *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats de Balears*, (3), 2-5. Recuperat el 08/12/20 de <http://hdl.handle.net/11162/6768>
- Riera, A. (1999). *Així xerram a Mallorca*. Palma: Hora Nova, S.A.

- Sales, M. (2009). 150 anys de rondallística als Països Catalans: l'Index of catalans folktales, una culminació. *Revista d'etnologia de Catalunya*, (34), 95-101. Recuperat el 19/12/20 de <https://www.raco.cat/index.php/RevistaEtnologia/article/view/133045>
- Universitat Rovira i Virgili (2014). *RondCat. Cercador de la rondalla catalana*. Recuperat el 20/12/20 de http://rondcat.arxiudefolklore.cat/rond_cat_cercador?locale=ca
- Valriu, C. (2007). La rondalla, *Tradicionari. Enciclopèdia de la Cultura Popular Catalana*, (7), 165-202. Recuperat el 16/11/20 de <http://valriu.com/caterina/wp-content/uploads/2014/10/TRADICIONARI-RONDALLA.pdf>
- Valriu, C. (2018). L'Aplec de Rondaies Mallorquines d'En Jordi d'es Racó al segle XXI: reformulacions, recreacions i reutilitzacions. *Estudis de Literatura Oral Popular*, (7), 117-134. <https://doi.org/10.17345/elop2018117-134>
- Vidaña, L. (2019). L'alumnat estranger present al sistema educatiu de les Illes Balears, característiques i comparació dels resultats acadèmics en relació amb l'alumnat espanyol. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*, 2019 (2019), 190-208. Recuperat el 02/12/20 de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7236080>

ANNEXOS

Què sabem de les RONDALLES MALLORQUINES?

1. Què és una Rondalla?

---

2. Quins noms de rondalles coneixes?

---

3. Qui va escriure les Rondalles Mallorquines? Escriu-ne el nom.

Annex 2a: Suport visual de L'amor de les tres taronges

1.

2.

3.

4.

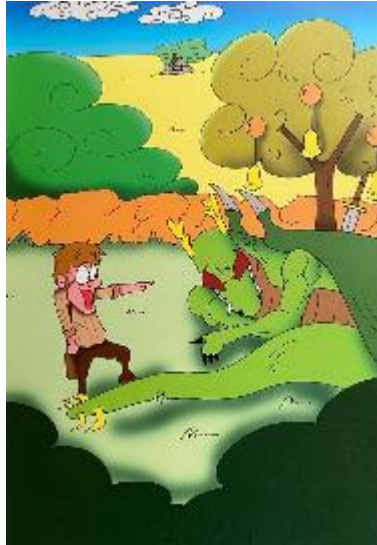
5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

Annex 2b: Rondaccionari

RONDACCIONARI

Rondalla on hem localitzat la paraula	Com apareix la paraula a la Rondalla?	Com escrivim aquesta paraula actualment?	Què significa aquesta paraula?

INFORMACIÓ PER COMPLETAR L'HERBARI

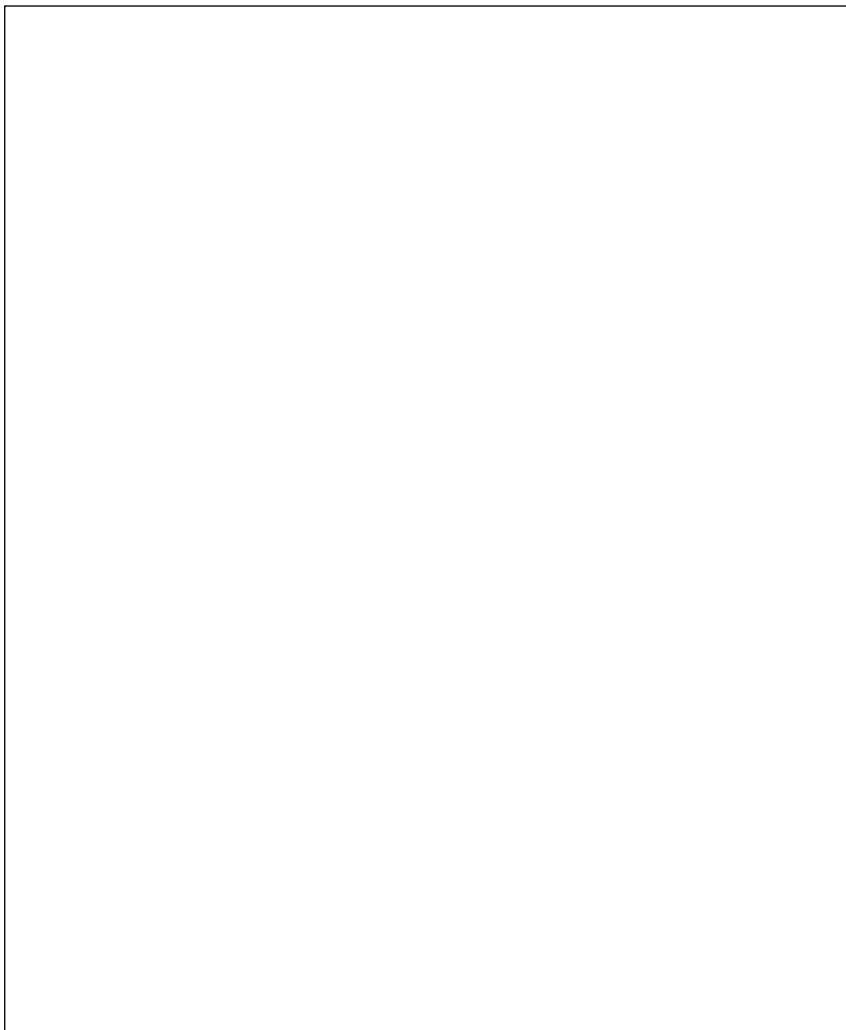
Al web de la Universitat de les Illes Balears trobareu un herbari virtual amb les fotos de les plantes, noms i informació, que us pot ajudar a classificar les plantes que anireu trobant: <http://herbarivirtual.uib.es/>

A continuació teniu algunes plantes que també haureu d'afegir al vostre herbari. A l'apartat d'observacions de la fitxa que teniu per a cada planta, hi podeu escriure informació que vos indiquin a casa vostra (per què s'emprava, alguna propietat medicinal, quan treu la flor).

MARGALL
PORRASSA
TREPÓ
CAMA-ROJA
ESPARREGUERA

A la fitxa que trobareu a continuació, cal afegir la informació que es demana com el nom popular, el nom científic, el tipus de planta, la família a la que pertany, etc.

Al quadrat que hi ha a l'esquerre, haureu d'aferrar-hi una petita mostra de cada herba que estudeu, per tant, haureu de cercar-la.

NOM POPULAR: _____

NOM CIENTÍFIC: _____

NOM CASTELLÀ: _____

TIPUS DE PLANTA: _____

FAMÍLIA: _____

OBSERVACIONS O CONEIXEMENTS SOBRE LA PLANTA:

_____
_____
_____

LLOC I DATA DE RECOLLIDA: _____

_____

Annex 3a: Dibuíxem na Fadeta i en Bernadet

Dibuíxem na Fadeta i en Bernadet!

Com creus que són els dos protagonistes de la rondalla *Es castell d'iràs i no tornaràs*? Dibuíxa-los!

Annex 3b: Suport visual de Es castell d'Iràs i no Tornaràs

1.

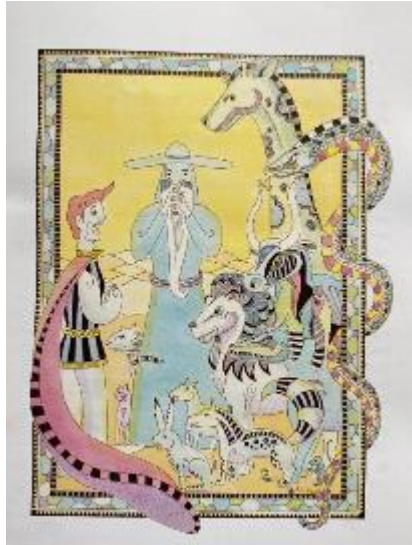
2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

Annex 4a: Suport visual de L'abat de La Real

1.

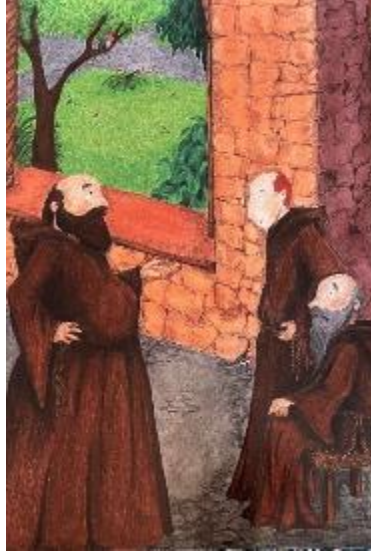
2.

3.

4.

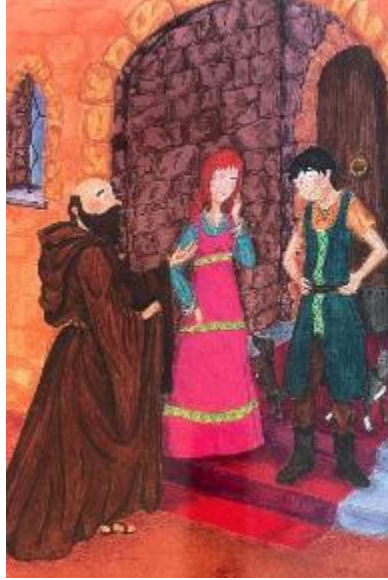
5.

6.

7.

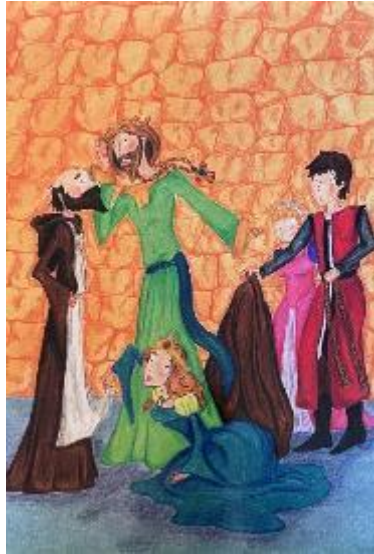
8.

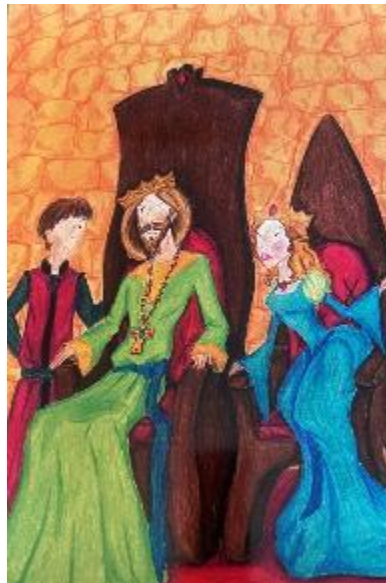
9.

10.

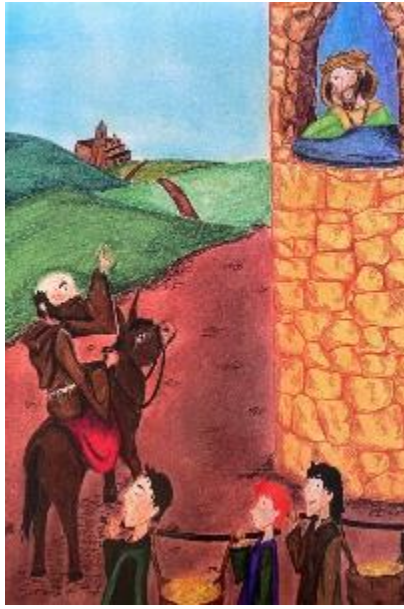
11.

12.

13.

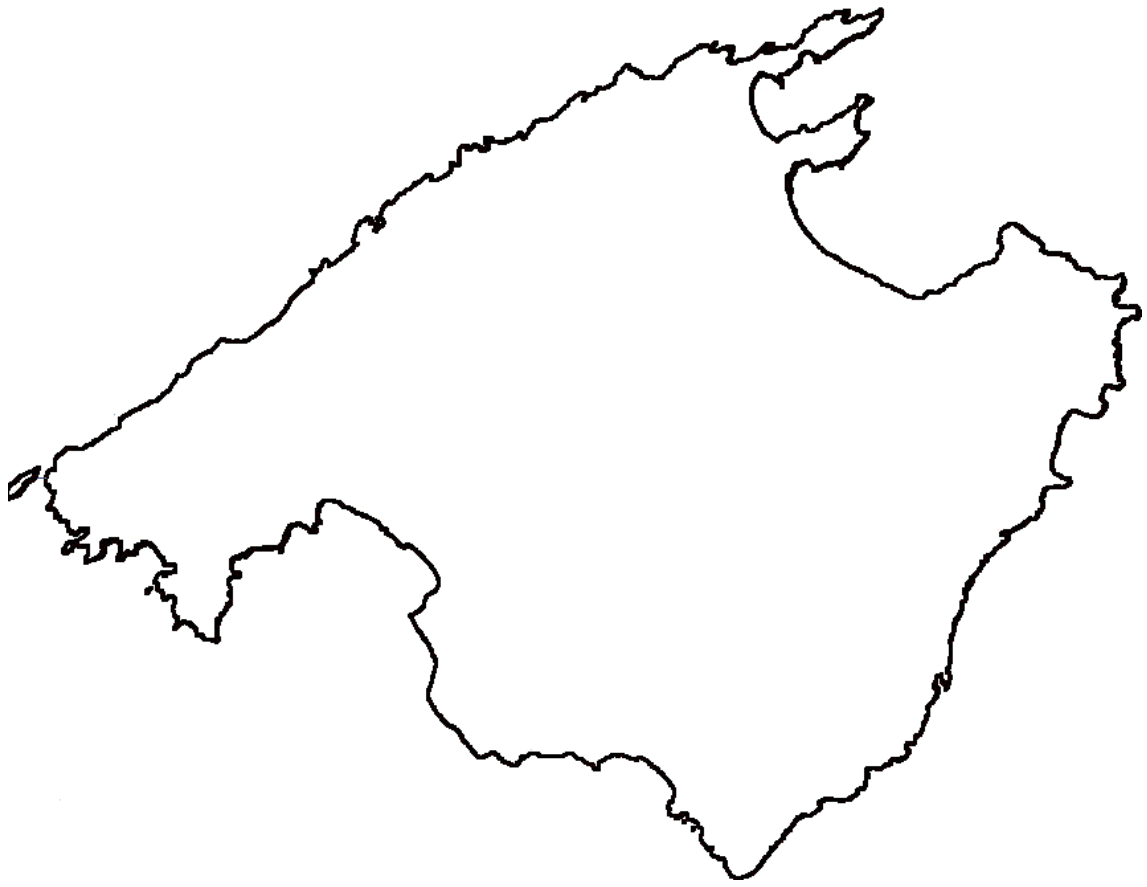

Annex 4b: Situació dels llocs de culte

Lloc de culte i oració	Població
Betlem	
Cura	
Consolació	
La Consolació	
El Puig de Maria	
Lluc	
Mare de Déu de Bonany	
Mare de Déu de Gràcia	
Monti-Sion	
Santa Magdalena	
Santa Margalida de Crestatx	
Sant Bernat de la Real	
Sant Blai	
Sant Honorat	
Puig de Sant Miquel	
Sant Salvador	

Annex 5a: Suport visual d'Ous de somera

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

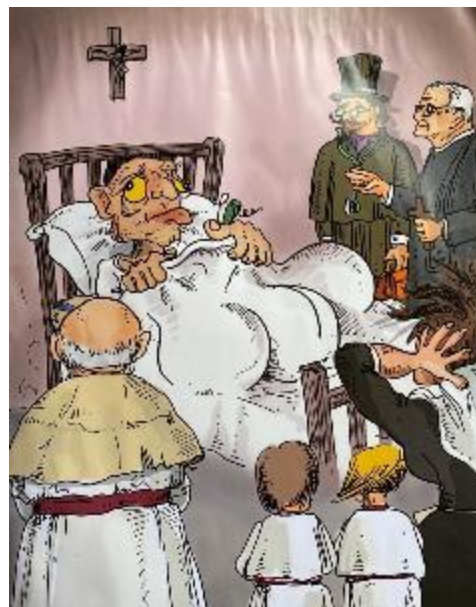
9.

10.

11.

12.

13.

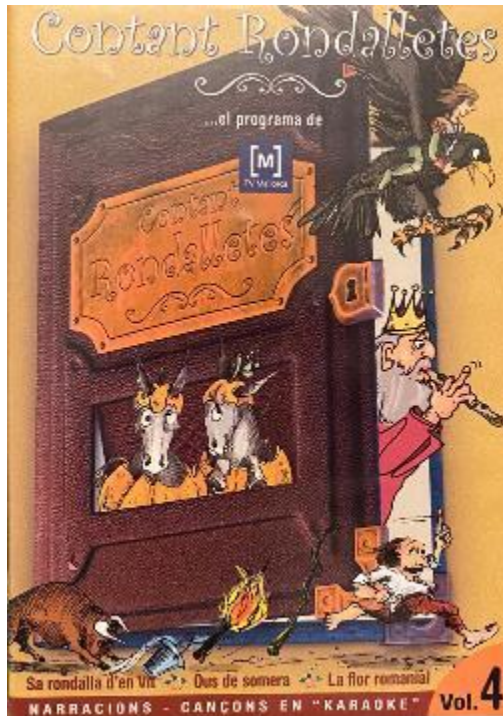
14.

15.

Annex 5b: Suport visual per veure la rondalla animada

Annex 5c: Què ens vol ensenyar la rondalla *Ous de somera*?

Què ens vol ensenyar la rondalla *Ous de somera*?

Annex 5d: Suport per cantar la cançó

Aquestes cançons, les conten:

Victorí Planells, Agustí Baró, Pau Debon, Maria Pinyà, Cris Juanica, Maria Antònia Gomila, Sara Montes, Biel Majoral, Toni Isern, Joan Bibiloni, Natxo Tarrés, Roger Pascual, Martí Gomila.

1. En Joanet de sa gerra
2. Es set germans cabotans
3. Sa titina i sa geneta
4. Sa rateta i s'avellaner
5. En Pere Catorze
6. Madò Fenoïassa i los seus
7. Na Tricafaldetes
8. Tres al·lotes fines
9. Sa muleta de plata
10. Es pou de sa lluna
11. Ous de somera

EDITA:
Les tres taronges

DI COL·LABORATI:
Associació d'Editors
Azari M. Alcover

Consell de Mallorca
DIRECCIÓ GENERAL DE CULTURA

GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Consell de Mallorca
DIRECCIÓ GENERAL DE CULTURA

és una producció de:
SAT E
SERVICIS ASSOCIATS TARRAGONÉS

dirigida per Joan Bibiloni

COORDINADA:
Ella i Desemoli

8 438339 110329
E. 199 0786 1286

Annex 6a: Llistat de personatges i elements que apareixen a *La flor romanial*

- Rei.
- Reina.
- Castell.
- Àguila.
- Bernadet.
- Germà major.
- Germà segon.
- Siulet.
- Rei amb una cama amb ferida.
- Metge.
- Flor Romanial.
- Camí que es divideix en tres camins.
- Bernadet damunt l'ànguila.
- Germà mata en Bernadet.
- Canya.
- Pastor sonant un siulet.
- Bernadet amb corona de rei.
- Germà major tancat a una torre del castell.

Annex 6b: Suport visual *La flor romanial*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

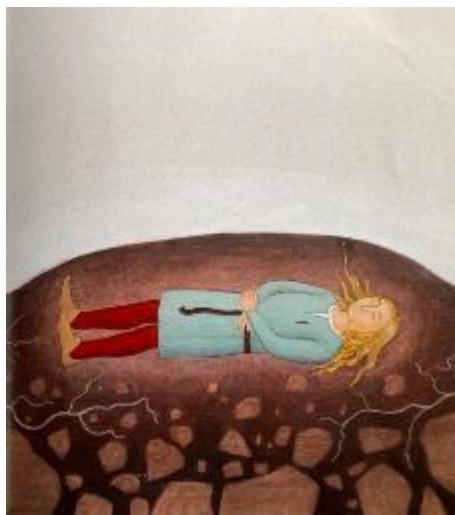
14.

15.

16.

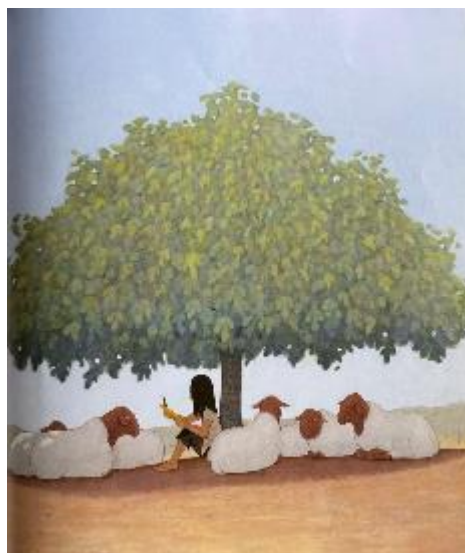
17.

18.

19.

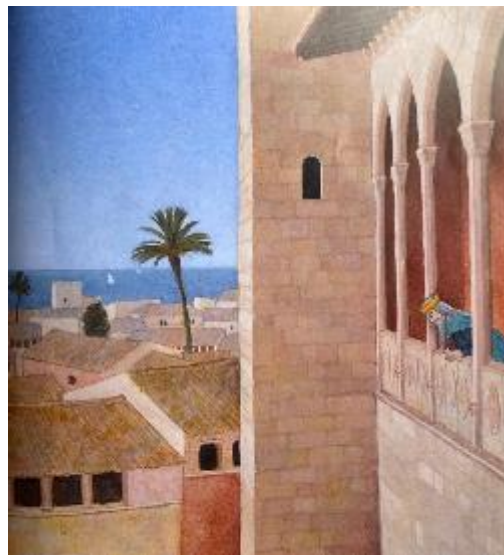
20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

QUIN FINAL ÉS AQUEST?

**Recordes el final de *La flor romanial*? Doncs, ara et toca a tu!
Canvia-li el final a la rondalla, creant-ne un altre que t'agradaria
que hagués succeït.**
